

SAŽETCI

Ivan Rogić
Anka Mišetić
Maja Štambuk

URBANE ASPIRACIJE ZAGREPCANA

Rad se temelji na empirijskom istraživanju provedenom 2000. godine u kojem su metodom ankete prikupljeni podatci na reprezentativnom uzorku građana Zagreba. Cilj rada bio je što točnije opisati urbane aspiracije Zagrepčana, i to pomoću pitanja razvrstanih u nekoliko tematskih cjelina. Prva se odnosi na identifikaciju anketiranih s gradom, koja je pokazala afirmaciju vrijednosti zavičajnog pripadanja gradu i svjedoči o snažnoj povezanosti s gradom. U drugoj skupini našla su se pitanja koja opisuju razvojnu predodžbu o Zagrebu. Kao temeljno obilježje pokazao se doživljaj Zagreba kao važnog kulturnog i intelektualnog središta Hrvatske, ali istodobno se utvrđuje i ocjena da grad nije oblikovao uvjete za “bolju budućnost” pa mu se odriče sposobnost proizvodnje razvojne perspektive. Osim na općenitoj razini, građani su ocjenjivali i uvjete i kvalitetu života u pojedinim gradskim kvartovima u kojima žive. Poruka anketiranih može se sažeti u dva stava: (1) potreba dovršenja urbanizacije gradskih rubova i (2) usporedna reurbanizacija grada. Stambeni uvjeti i stambene aspiracije treća su skupina pitanja, koja u središte stambenih aspiracija stavlja model “obiteljske kuće s okućnicom”, ali i druga poželjna obilježja kao što su: stanovanje na nižim katovima, prednost življenja unutar pješačkih zona i slične atribucije povezane s ekolozijskom kakvoćom životnog okoliša.

Ines Sabotič
OD STOLA DO ŠANKA:

kratka povijest društvenosti u kavani i kafiću

Kavana i kafić su varijacije na temu društvenosti, koncept koji zasigurno pruža zanimljive istraživačke okosnice. Osim što nudi okvir za proučavanje razvoja, obrazovanja i integraciju pojedinca u neku društvenu grupu, te za odnose iz-

među raznih društvenih sredina, društvenost kavane i kafića odvija se uglavnom u specifičnom (slobodnom) vremenu kada društvene norme uvelike popuštaju. Među gostima kavane i kafića posebice se obraća pažnja na književnike. Moderna je neodvojiva od kavane, a *novi val* od kafića. Međutim, u kavani se više pisalo-sjedilo, a u kafiću više čitalo-stajalo. Te razlike su zapravo posljedice općih društveno-političkih sustava. U Austro-ugarskoj monarhiji, društvo je bilo strogo hijerarhizirano – pa tako i ugostiteljski objekti. Predviđeni su, putem zakona, ugostiteljski objekt za svaki društveni sloj. Tako je kavana bila građanska, a krčma pučka. U socijalizmu, kafić je bio zapravo jedini prihvatljiv oblik društvenosti u tom uniformiziranom društvu. Međutim, često je bio spoj kavanske tradicije (rasprave uz kavu) i krčmarske tradicije (alkohol). Nakon 1990-e prostor se otvorio za sve vrste ugostiteljskog prostora. Iako su kavana i kafić proizvodi grada, kavana je građanska (društvena komponenta u odnosu na ostale gradske slojeve), a kafić urbani (prostorna komponenta u odnosu na ruralnu sredinu).

Lynette Šikić-Mićanović
DJECA U SUSJEDSTVU:
primjer jednoga novozagrebačkog naselja

Ovim se istraživanjem, uz korištenje djeci pristupačnih, inovativnih, kvalitativnih metoda nastojalo ispitati kako djeca u dobi od 11 do 14 godina doživljavaju i shvaćaju naselje u kojem žive, kakve su mreže njihovih društvenih kontakata te sudjeluju li, i na koji način, u aktivnostima u svom susjedstvu. Rezultati pokazuju da su načini na koje djeca doživljavaju svoje naselje kompleksni i raznoliki te da im je osobito važna socijalna narav prostora u kojem žive. Dobiveni rezultati također ukazuju na činjenicu da pri planiranju uređenja životnog prostora, poboljšanja kvalitete života i društvenih odnosa, određenu važnost valja posvetiti i dječjem doživljavanju prostora, njihovim perspektivama i prijedlozima.

Ovim se istraživanjem nastoje istražiti načini na koje djeca u jednom zagrebačkom naselju, kroz svoja svakodnevna iskustva, doživljavaju to naselje te kako prostor u kojem žive izgleda viđen iz njihove perspektive. Nastojeći zahvatiti barem dio svijeta u kojem djeca žive, ovo je istraživanje usmjereno na svakidašnje prostore u kojima se stvaraju i kroz koje se oblikuju dječji životi i identiteti i na probleme vezane uz naselje, a s kojima se djeca susreću. Nažalost, način dječjeg korištenja prostora (i vremena) tema je koja je u Hrvatskoj još uvijek prilično zanemarena i slabo istraživana.

Anka Mišetić
TKO JE ZAGREB MENI:
otkrivanje zagrebačkog identiteta u esejima srednjoškolaca

Na temelju stotinjak eseja zagrebačkih srednjoškolaca, u radu se analizira odnos pojedinac – grad, doživljaj grada od strane njegovih mladih stanovnika, te odgovor na središnje identitetsko pitanje – tko je Zagrepčanin. Odabrani učenici polaznici su trećih razreda gimnazije, a eseje su pisali potpomognuti s nekoliko pitanja-natuknica koja su ih usmjeravala na određene teme. U prvom dijelu rada autorica se bavi upravo tim pitanjem razlažući kroz njihove odgovore glavna obilježja koja nekoga “čine Zagrepčaninom”. Posredno, ova obilježja ne govore samo o osobi/građaninu, već i o tome kakav je i Zagreb kao grad. Slijede eksplicitni iskazi o karakteristikama samog grada. Dobivena slika grada izražena je kroz više proturječja: velegrad – srednji/mali grad; uređen grad/kaotičan grad; obećavajući grad/grad bez perspektive. Ističe se uloga Zagreba kao kulturnog središta države ali i multikulturalnost grada, te u kulturno-identitetskom smislu naglašava pripadanje europskoj kulturnoj tradiciji. Također, učenici su u esejima posebno naglašavali modernizaciju ulogu Zagreba kao i prednosti što iz nje proizlaze u odnosu na druge hrvatske gradove. Kad je riječ o budućnosti, tek nešto više od polovice ispitanika izražava namjeru trajnog ostanka u Zagrebu, dok 1/5 ispitanika najavljuje odlazak. Premda se grad u perspektivi njegovih mladih stanovnika pojavljuje u dvostrukoj ulozi: i kao velegrad/metropola i kao zavičajno mjesto, nedvosmisleno je njihovo opredjeljenje za Zagreb kao europski grad i u ekološkom i u kulturnom i u gospodarskom pogledu. Na takvoj podlozi oblikuje se i procjenjivanje sadašnjeg stanja, ali i perspektive budućeg razvitka i gradske budućnosti.

Anka Mišetić
Geran-Marko Miletić
PRIVRŽENOST ZAGREBU:
“domaći” i “došljaci”

Autori u radu propituju u kojoj je mjeri zavičajnost, odnosno privrženost mjestu obitavanja povezana sa stavovima o pojedinim aspektima življenja u Zagrebu. Privrženost posebnom mjestu/okolišu, bilo funkcionalna bilo emocionalna, vrlo je kompleksan odnos. Tako Cross (2003.) razlikuje tri razine okoliša (prirodni, socijalni i izgrađeni) te čak pet dimenzija povezanosti (želja da se tu živi; osjećaj

pripadnosti; identifikacija s mjestom; ovisnost o mjestu te očekivanja za budućnost). Zavičajnost konceptualizirana na taj način poslužila je kao okosnica ovoga rada.

Radi dobivanja uvida u stavove stanovnika Zagreba spram njihova grada korišteni su podatci dobiveni istraživanjem *Urbane aspiracije građana Zagreba* provedenim u travnju 2000. godine. Pritom je aspekt zavičajnosti zahvaćen kroz pitanje smatraju li se ispitanici u Zagrebu “domaćim” ili “došljakom”. U radu su detaljnije analizirani: intenzitet veza s gradom, identifikacija s gradom, ocjena gradskog okoliša, smjernice za budući razvitak gradskog gospodarstva te percepcija karakterističnih obilježja življenja u gradu. Primjenom statističkih metoda, među izdvojenim skupinama, formiranim s obzirom na subjektivnu procjenu pripadnosti, utvrđene su statističke značajnosti razlike u stavovima na nekoliko varijabli. No treba reći da se, iako statistički značajne, uočene razlike ni na jednoj varijabli nisu odnosile na smjer stava nego samo na intenzitet.

Maja Štambuk
DVA ZAVIČAJA:
Zagrepci podrijetlom iz Selaca

Tekst se oslanja na rezultate anketnog istraživanja jedne zavičajne skupine koja živi u Zagrebu. Istraživanje je imalo nekoliko ciljeva. Jedan je bio da se ustanovi mogu li se, i u kojoj mjeri, odseljeni smatrati razvojnim čimbenikom kraja iz kojeg su se doselili (oni ili njihovi predci) te na koji se način aktiviraju ili mogu aktivirati kao razvojni potencijal zavičaja. Druga strana istraživačkog interesa ciljala je na ulogu, položaj i važnost doseljenika za Zagreb. Nesumnjiva jest njihova značajna participacija u ljudskim i materijalnim razvojnim potencijalima grada. Ljudski kapital doseljen u grad iz seoskih područja, osim osobnog, pojedinačnog prinosa ukupnom napretku, predstavlja i u grupnom smislu obogaćivanje grada i prinos gradskoj raznolikosti, a to je jedna od temeljnih odrednica društvene definicije grada. Za istraživanje je odabrana zavičajna skupina Zagrepčana podrijetlom iz Selaca. Stupanj pripadnosti Selcima mjerili smo za nekoliko selačkih simboličkih vrijednosti: zemljopisni prostor, jezik, dijalekt, selačka povijest, ali i neke ocjene, aspiracije, planovi. U skladu s ciljevima istraživanja istražili smo i neka obilježja pripadnosti, veza uz Zagreb.

Zagreb svojim položajem u nacionalnoj gospodarskoj, obrazovnoj, kulturnoj i političkoj mreži privlači mladu i

ambiciozniju populaciju, dakle, na određen način selekcioni-
nira imigrante. Takva je populacija redovito natprosječno
obrazovana, pa se iz pretpostavljenog pozitivnog prinosa
može postaviti temelj za dodatno čitanje odnosa grada i
sela, a to je da je grad – osobito Zagreb, jer je o njemu ov-
dje riječ, osim modernizacijske odgovornosti koju ima pre-
ma razvitku periferije, na neki način i dodatno obvezan
baviti se i pridonositi razvitku ruralnog područja.

Odnos stanovnikâ Zagreba prema “starom” zavičaju
izražava se na različite načine, kao što se i različito organi-
zira. Oni u svojoj memoriji čuvaju naslijeđe seoskog svijeta.
Sudeći prema rezultatima ovog istraživanja, neupitna je
njihova odanost kraju podrijetla i spremnost da se sudjeluje
u razvojnim aktivnostima. Može se pretpostaviti da bi
Zagreb preko doseljenika (i njihovih potomaka) mogao in-
stitucionalno uspješnije odigrati ulogu nacionalnog razvoj-
nog aktera.

Položaj Zagreba u nacionalnom iskustvu osigurava
njegovu trajnu privlačnost. U tome je u prednosti pred
ostalim akterima, ali i odgovorniji u svakom pogledu. Za-
greb svojom zavičajnošću, svojim identitetom, svojim po-
ložajem – u kojemu je i samo-akter i nacionalni akter sa
zadacima koje iz toga položaja proistječu – prihvaća “svoje
strance”, asimilira ih, ali im ostavlja dovoljno slobode da
u njemu žive dvojnju zavičajnost.

Benjamin Perasović

RECIKLIRANO IMANJE – GRUPA VUKOMERIĆ

U sklopu razmatranja odnosa grad – selo u Hrvatskoj u
postmodernoj perspektivi prikazan je slučaj specifičnog
projekta “reciklirano imanje”, odnosno nastanak aktera
poznatog i kao *grupa Vukomerić*. Taj akter postupno je na-
stajao na adolescentskoj i široj sceni urbanih supkultura,
afektivnih saveza, društvenih pokreta i životnih stilova.
Mladi rođeni u Zagrebu, prosječne dobi između 22 i 24
godine, na početku okupljanja ravnopravne zastupljenosti
obaju spolova, na temelju vlastitih punkerskih, ekoloških,
slobodarskih, vegetarijanskih i drugih opredjeljenja, u koji-
ma se često (ali ne i obvezno) spajaju glazbene i aktivi-
stičke identifikacije, odlučili su stvoriti permakulturno,
ekološki održivo poljoprivredno imanje u selu Vukomerić
blizu Zagreba. Reciklirano imanje zapravo je zamišljeno
kao otvoreni edukacijski centar, a blizina Zagreba i strah
od izolacije – uz želju da se gradu pomogne u zacjeljivanju
nekih rana nastalih inherentnim nasilništvom urbanizacije
– ukazuje na specifičnost *grupe Vukomerić* – ovdje nije riječ
o klasičnom (modernom) primjeru kakav karakterizira,

primjerice, šezdesete godine u SAD-u, gdje dio ljudi odlazi iz grada na selo, ponekad doslovno “bježeći” od tereta gradskog ritma, zagađenja i drugih pritisaka grada, već je riječ o suradničkom odnosu i djelovanju koje smjera redefiniranju urbanog i ruralnog, ne napuštajući grad u potpunosti, a posvećujući se selu i ekološkoj poljoprivredi. *Grupa Vukomerić*, ovdje prikazana kroz etape vlastitog razvoja, projekte i radionice te kroz specifičan odnos s okolinom, nameće se kao postmoderni čimbenik u svjetlu teorijskog okvira koji je ponudio Ivan Rogić, a to znači da su mladi akteri recikliranog imanja a) konstituirani autonomno u odnosu na institucionalni sklop, b) obzirno u odnosu na svijet života, c) kompetentno u odnosu na tehničko društvo. Iako statistički malobrojni, ovakvi primjeri ukazuju na smjer koji može u budućnosti postati trendom, zbog ekoloških imperativa i ruralnog zaloga eventualne svjetlije budućnosti razvoja.